

Rozhovor

s Petrem Gandalovičem

o ochraně přírody v Americe i u nás

Problematika životního prostředí je Petru Gandalovičovi blízká. Prakticky se s ní setkával v průběhu svého působení na řadě postů, ať už jako náměstek ministra životního prostředí v letech 1992–1994, na ministerských postech resortu místního rozvoje (2006–2007) a zemědělství (2007–2009) nebo jako primátor města Ústí nad Labem (2002–2006). Diplomackou kariéru nastartoval jako vrchní ředitel na Ministerstvu zahraničí v roce 1994, později působil jako generální konzul ČR v New Yorku (1997–2002). Od roku 2011 je velvyslancem České republiky v USA. Pan velvyslanec poskytl rozhovor při příležitosti návštěvy delegace resortu Ministerstva životního prostředí v USA.

Vážený pane velvyslanče, v létě pobývala v USA delegace resortu Ministerstva životního prostředí, jejíž cesta byla zajišťována Vaším úřadem. Mohl byste stručně shrnout program a cíle jednání?

Jednání probíhala ve Washingtonu a potom v národním parku Yellowstone a národním lese Gifford Pinchot. Ve Washingtonu jsme s panem náměstkem Tesařem vystoupili v European Institute, kde se debata věnovala hlavně rozdílnému mechanismu podpory obnovitelných zdrojů energie. Další jednání byla již zaměřena na hlavní cíl návštěvy, kterým bylo studium amerického systému správy chráněných území. Hovořili jsme proto s představiteli National Park Service, US Forest Service a US Fish and Wildlife Service. Tyto federální instituce řídí systém územní a druhové ochrany přírody. Samotná návštěva v terénu poskytla delegaci příležitost diskutovat s místními experty o tématech, s nimiž se setkáváme při ochraně přírody i v ČR, jako je například ochrana před lesními požáry či strategie zásahů v napadených prostorech.

Není systém ochrany přírody a životního prostředí v USA úplně jiný, a tudíž pro naše podmínky nevyužitelný?

Kupodivu to tak úplně neplatí. V USA je dobře vyvinut systém speciální ochrany přírody, ale i životního prostředí, a na národní, resp. federální úrovni je dotažen téměř k dokonalosti. Pro ochranu přírody, druhů a stanovišť národního významu jsou zde vytvořeny dvě agentury v rámci Ministerstva vnitra a jedna

velká agentura pro zbývající oblasti životního prostředí je přímo na úrovni ministerstva. V ČR byl po sametové revoluci v principu založen celkem moderní a podobný rámec ochrany životního prostředí, přičemž americký systém pro nás byl a je stále inspirativní a využitelný i dnes. Samozřejmě při vnímání rozdílností socioekonomických i územních. Když jsme procházeli americké realie a náš stav, celkem překvapivě jsme zjistili, že až tak propastné rozdíly neexistují.

Jaký problém v ochraně životního prostředí v USA patří v současnosti k nejpalčivějším?

USA se v posledních letech musí vyrovnávat se silnými extrémními počasí. Jedná se o hurikány na jihovýchodě a východě, tornáda na středozápadě, lesní požáry zejména na západě nebo velká sucha na jihozápadě země. Tyto extrémní postihují jak hustě obydlená území, tak i chráněná území národních parků nebo národních lesů. Prezident Obama ve svém nedávném projevu zmínil potřebu se na tyto situace lépe připravovat a dělat vše pro to, aby došlo ke zmírnění jejich negativních následků.

V evropských zemích je v ochraně přírody rozvíjen systém chráněných území Natura 2000, který důvěrně znáte i ze svého působení na Ministerstvu zemědělství. Jaký máte názor na tento systém?

Na jedné straně tento systém považuji za racionální záměr, jak chránit v reprezentativní podobě evropské přírodní dědictví podle pevných principů. Na druhou stranu

se obávám, že implementace Natury 2000 u nás pozici ochrany přírody moc neposílila kvůli nedokonalému projednávání s vlastníky a hospodáři i kvůli málo komfortní a adresné finanční podpoře účelového a šetrného hospodaření v evropsky významných lokalitách. V USA je k tomu zřízen podobný systém tzv. národních útočišť (*national refuges*), spravovaný US Fish and Wildlife Service.

I za Vašeho ministrování resortu zemědělství existovaly různé názory na zajištění hospodaření ve státních lesích. Hledání pro stát ekonomicky efektivního modelu hospodaření a zároveň jeho vybalancování s mimoprodukčními funkcemi lesů – od rekreace přes ochranu přírody až po vodohospodářské funkce – je stále významným tématem. Zaujalo Vás něco na americkém modelu realizovaném agenturou US Forest Service, která spravuje lesy i prerie na celkové ploše větší než je deset území České republiky?

Především je třeba říci, že v národních lesích probíhá v současné době minimální těžba, snahou je doplnit dřevní hmotu po období poměrně intenzivních těžeb v poslední třetině 20. století. Jedná se tedy spíše o dotovanou ekonomiku než o ziskový podnik, jak jsme zvyklí z našich státních lesů. Ostatně podíl státních lesů na celkovém území je v USA daleko menší než u nás. Těží se většinou systémem „při pni“ a využívají se rovněž soukromé firmy. Problém se zapojením menších lokálních dodavatelů se řeší úplně stejně a myslím, že se jim to moc nedaří.

Národní, evropskou i celosvětovou tematikou stále zůstává problematika změn klimatu a rozvoje obnovitelných zdrojů energie. Masivní rozvíjení obnovitelných zdrojů je někdy přímo v konfliktu s ochranou krajinného a přírodního prostředí. Jaký postoj k tomuto problému zaujímá současná americká administrativa?

Administrativa pod vedením prezidenta Obamy si je negativních důsledků změn klimatu vědoma a snaží se proti nim bojovat. Její možnosti jsou však relativně omezené, neboť většina opatření, která by vedla například k významnému snížení emisí CO₂, podléhá schválení Kongresu, který takové návrhy odmítá. USA mají velmi vhodné přírodní podmínky pro posílení obnovitelných zdrojů energie – zejména solární a vodní energie má dobrý potenciál. Brzdou jejich rozvoje může být distribuční síť, která není na masivní zapojení těchto nových zdrojů připravena.

Součástí programu delegace byla návštěva nejstaršího národního parku na světě, Yellowstone. Zaujalo Vás něco na místní krajině nebo na prezentaci managementu správou národního parku?

Člověka tam určitě překvapí absolutní bezzásahovost prakticky na celém území s výjimkou ochrany návštěvních center a majetku samotného parku před požáry. Ostatní území je skutečně ponecháno svému vývoji, což však asi není zcela srovnatelné s podmínkami žádného z našich národních parků. Rovněž mě zaujalo, jak se park dokáže vypořádat s obrovským nápojem návštěvníků (v letních měsících se jedná téměř o 1 milion turistů za měsíc). Rád bych se tam v budoucnu ještě jednou vrátil a celý park si prohlédl.

Který přírodní kout nebo chráněné území v České republice patří k Vaším nejoblíbenějším?

Žiji v Ústeckém kraji, a tak je mi přirozeně nejbližší národní park České Švýcarsko. Po dlouhá léta jsem působil i ve správní radě o.p.s., která má na starosti jeho rozvoj, a jsem hrdý, co se všechno podařilo. Přijedte se podívat, stojí to za to.

Co byste vzkázal čtenářům časopisu *Ochrana přírody*, tj. převážně profesionálním ochranářům přírody v ČR?

Jsem rád, že se ochrana přírody stala v České republice předmětem veřejné diskuse. Někdy je to diskuse trochu vyhrcoená, ale to k tomu patří, protože se jedná o velmi vážné věci. Jsem přesvědčen, že profesionální ochránci přírody vždy velmi pečlivě váží všechny zájmy a že si již získali velkou autoritu u naší veřejnosti. Tady v USA je to podobné, také zde dělali řadu chyb a museli se z nich poučit, takže pro nás je to určitě dobrá příležitost jejich zkušeností studovat.

*Díky za rozhovor
Ptal se František Pelc*

Mezinárodní speleologický kongres opět v České republice

Po čtyřiceti letech se v České republice opět sešli jeskyňáři z jedenašedesáti zemí světa na 16. mezinárodním speleologickém kongresu, který proběhl 21.–28. července 2013 v Brně. Naposledy se toto prestižní setkání uskutečnilo v roce 1973 v Olomouci, tehdy ještě v bývalém Československu.

Místo konání bylo zvoleno s ohledem na přítomnost nedalekého Moravského krasu, ale i na dostupnost jiných krasových území nejen v České republice. Pořadatelem byla Česká speleologická společnost, která pro účely organizace a realizace akce zřídila organizaci SPELEO2013, zázemí poskytly Veletrhy Brno.

Pro 1 008 delegátů byl připraven bohatý program. V několika sekcích proběhlo přes 300 odborných přednášek ze všech oborů – speleologických disciplín – počínaje geologií přes výzkumy atraktivních jeskynních systémů světa, historii, hydrologii, paleontologii a řadu dalších až po problematiku speleologické výstroje. Souhrny přednesených referátů jsou prezentovány v třídílném sborníku o rozsahu úctyhodných 1 500 stran (16th International Congress of Speleology, Proceedings, Volume 1–3, edited by Michal Filippi, Pavel Bosák; 2013; Czech Speleological Society, Praha, Czech Republic, ISBN 978-80-87857-09-0).

Mimo jednání v přednáškových sekcích proběhlo několik zasedání předsednictva Mezinárodní speleologické unie (UIS), jejich

výborů a komisí. Uskutečnilo se kolokvium na téma White Nose Syndrom (syndrom bílého nosu), zaměřené na onemocnění světové populace netopýrů. Účastníci měli možnost navštívit Art Salon, Photo Salon a Cartography Salon. Na brněnském výstavišti v Rotundě haly pavilonu A probíhal program SpeleMedia, zaměřený na projekci filmů se speleologickou tematikou, a v Kongresovém centru 3D Show s projekcí filmů a diapozitivů snímaných touto technologií.

Součástí kongresu byla i SpeleoOlympics – Olympiáda jeskyňářských dovedností, jeskyňářská vesnice a bazar s prodejem světové literatury a potřeb pro jeskyňáře.

Kongresové exkurze směřovaly nejen do Moravského krasu, ale i do dalších zpřístupněných jeskyní České republiky a okolních evropských zemí.

Své zastoupení na kongresu měla i Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, která je pověřena vedením Jednotné evidence speleologických objektů (JESO). Tento ucelený informační systém o krasových a pseudo-

Snímek exponátu výstavy fotografií Photo Salon autorky Annie Gueraud pořádl Karel Drbal.